

O'QUVCHILARDA JAMOAVIY FAOLLIKNI RIVOJLANTIRISHDA O'YIN ASOSIDAGI TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING O'RNI

Turgunboyev Tal'atjon Tursunovich

donaldtramb40@gmail.com

O'zbekiston Respublikasi Oliy Ta'lim, Fan va
Innovatsiyalar Vazirligi Osiyo Xalqaro Universiteti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.18493342>

Annotatsiya: Ushbu tezisda o'quvchilarda jamoaviy faollikni shakllantirishda o'yinli metodlarning ahamiyati, ularning ta'lim jarayonidagi o'rni va samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida o'yin asosidagi yondashuvlarning o'quvchilarning ijtimoiy faolligiga, motivatsiyasiga hamda o'zaro hamkorlik ko'nikmalariga ko'rsatgan ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan. So'nggi yillarda o'tkazilgan xalqaro meta-tahlillar natijasida o'yinli metodlarning ta'lim samaradorligi o'rtacha $g = 0.46$ effekt kattaligiga ega ekani aniqlangan. Mahalliy tajriba natijalari ham o'yin asosidagi darslarda o'quvchilarning darsga qatnashish ko'rsatkichi 71 foizdan 92 foizgacha oshganini ko'rsatmoqda. Tezisdagi o'yinli metodlarning psixologik, ijtimoiy va pedagogik jihatdan ta'sir mexanizmlari ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: o'yinli metod, jamoaviy faollik, hamkorlik, interfaol ta'lim, motivatsiya, ijtimoiy muloqot.

Abstract. This thesis analyzes the significance and effectiveness of game-based methods in developing students' collective activity. The study scientifically substantiates the impact of game-based learning approaches on students' social engagement, motivation, and collaboration skills. According to recent international meta-analyses, the effectiveness of game-based learning reaches an average effect size of $g = 0.46$, confirming its moderate to high impact on educational outcomes. Local studies also indicate that students' participation rates increased from 71% to 92% in classes where game-based methods were implemented. The thesis explores the psychological, social, and pedagogical mechanisms that explain the positive influence of such interactive approaches on learning outcomes.

Keywords: game-based learning, collective activity, cooperation, motivation, interactive pedagogy, social engagement.

Bugungi ta'lim tizimi o'quvchilarning faolligi, mustaqil fikrlashi va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. An'anaviy dars uslublari o'quvchini passiv bilim oluvchi sifatida shakllantirsa, o'yinli metodlar uni faol ishtirokchi, fikr bildiruvchi va hamkorlik qiluvchi shaxsga aylantiradi. Shu sababli, o'yinli ta'lim hozirgi kunda innovatsion pedagogikaning eng samarali yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. O'yin asosidagi mashg'ulotlar o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularni jamoaviy qaror qabul qilish, o'zaro tinglash va muammolarni birgalikda hal qilishga o'rgatadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'yinli metodlar orqali tashkil etilgan ta'lim jarayonida o'quvchilar bilimni yaxshiroq o'zlashtiradi, darsdagi ishtiroki kuchayadi va ijtimoiy faollik oshadi. Masalan, Koreya Ta'lim Universiteti olimlari tomonidan 2022-yilda o'tkazilgan meta-tahlil natijalariga ko'ra, o'yin asosidagi ta'limning o'quvchilarga ta'siri o'rtacha effekt kattaligi $g = 0.46$ ni tashkil etgan. Bu o'rta-yuqori samaradorlik darajasini bildiradi. Shuningdek, Buxoro davlat universiteti Pedagogika fakultetida 2023-yilda o'tkazilgan eksperimental tadqiqotlarda o'yin asosidagi mashg'ulotlarda qatnashgan o'quvchilarning darsdagi ishtiroki 71 foizdan 92 foizgacha, o'zlashtirish darajasi esa 68 foizdan 86 foizgacha oshgan.

O'yinli metodlarning samaradorligi ularning psixologik va ijtimoiy mexanizmlarida mujassam. O'yin jarayonida o'quvchi o'rganish faoliyatini ijobiy his-tuyg'ular bilan bog'laydi, bu esa diqqatni kuchaytiradi, stressni kamaytiradi va ichki motivatsiyani oshiradi. O'yinlar, ayniqsa, hamkorlikda o'ynaladigan turlari, o'quvchilar o'rtasida muloqot, hamjihatlik va o'zaro yordamni mustahkamlaydi. Britaniya Ta'lim Tadqiqotlari Jamiyati (BERA) tomonidan 2020-yilda o'tkazilgan kuzatuvlarda o'yinli mashg'ulotlarda ishtirok etgan o'quvchilar ijtimoiy muloqotda 50 foiz faolroq bo'lgan, passiv kuzatuvchilar esa 28 foizdan 10 foizgacha kamaygan. Bu natijalar o'yin asosidagi darslarning nafaqat ta'limiy, balki psixologik foydasini ham ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida o'yinli metodlarning turlari tahlil qilinib, ularning har biri jamoaviy faollikka turlicha ta'sir ko'rsatishi aniqlangan. Didaktik o'yinlar bilimni mustahkamlashga xizmat qilsa, rolli o'yinlar ijtimoiy rollarni o'rganish, muloqot va empatiya ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Simulyatsion o'yinlar muammoli vaziyatlarni hal etish qobiliyatini rivojlantiradi, raqamli o'yinlar esa kreativ fikrlash va tezkor qaror qabul qilishni rag'batlantiradi. Shu bilan birga, o'yin asosidagi yondashuv o'qituvchidan yuqori darajadagi tayyorgarlikni talab qiladi, chunki o'yin elementlarini noto'g'ri tanlash yoki haddan tashqari raqobat ruhini kiritish natijada motivatsiyani pasaytirishi mumkin.

O'yinli metodlardan foydalanish o'quvchilarda jamoaviy ishlash, hamkorlik va o'zaro ishonch muhitini shakllantiradi. O'yin davomida o'quvchilar bir-birining fikrini tinglaydi, birgalikda maqsad sari intiladi va muvaffaqiyatni baham ko'radi. Bu jarayon ularda liderlik, mas'uliyat, o'zaro yordam va hurmat fazilatlarini rivojlantiradi. Shu sababli, o'yin asosidagi ta'lim faqat bilim olish jarayoni emas, balki shaxsiy va ijtimoiy rivojlanish maktabidir. O'zbekiston ta'lim tizimida ham "Yangi O'zbekiston — yangi ta'lim" konsepsiyasiga muvofiq, o'yinli metodlarni joriy etish o'quvchilarning intellektual, psixologik va ijtimoiy faolligini oshirishda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

O'yinli ta'lim metodlari, ayniqsa, boshlang'ich va o'rta ta'lim bosqichida o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan tabiiy qiziqishini saqlab qolishga yordam beradi. Dars jarayonida o'yin elementlari kiritilganda, o'quvchi o'zini majburiyat bilan emas, qiziqish bilan o'rganishga yo'naltiradi. Shu orqali dars jarayoni ijobiy emotsiyalar bilan kechadi, o'zlashtirish yaxshilanadi, jamoaviy faoliyat esa tabiiy shaklda shakllanadi.

Tadqiqot natijalari tahliliga ko'ra, o'yin asosidagi yondashuvda o'quvchilarning motivatsiyasi o'rtacha 30–35 foizga, bilimni eslab qolish darajasi esa 1,5 barobar yuqori bo'lgan. Guruhda ishlash ko'nikmasi, muloqot sifati va ishtirok faolligi oshgan. Shuningdek, o'yinli metodlar o'quvchilar o'rtasida ijobiy raqobat, o'zaro hurmat va jamoaviy birdamlikni mustahkamlaydi.

Yuqoridagi tahlillar asosida xulosa qilish mumkinki, o'yinli metodlar o'quvchilarda jamoaviy faollikni shakllantirishda samarali pedagogik vositadir. U nafaqat o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtiradi, balki ularning ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'yin asosidagi darslar o'quvchilarning o'rganishga nisbatan ichki motivatsiyasini oshiradi, darsni jonli, qiziqarli va interfaol qiladi. Shuning uchun ham ta'lim tizimida o'yinli metodlarni tizimli ravishda joriy etish, o'qituvchilarni bu yo'nalishda tayyorlash va metodik qo'llanmalar yaratish dolzarb vazifalardan biridir.

Xulosa qilib aytganda, o'yin asosidagi o'qitish texnologiyalari o'quvchilarning shaxsiy faolligini oshiradi, ularni jamoa bilan ishlashga o'rgatadi va ijtimoiy moslashuvchanlikni

kuchaytiradi. O'yin — bu shunchaki qiziqarli mashg'ulot emas, balki o'quvchini o'rganishga, o'ylashga, his qilishga va muloqotga undovchi tabiiy o'qitish vositasidir. Shu bois, o'yinli metodlar zamonaviy pedagogikaning ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarning jamoaviy faolligini shakllantirishda asosiy omil sifatida e'tirof etiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Lee, J., Kim, H., & Park, S. (2022). *Effectiveness of Game-Based Learning in Student Engagement and Achievement: A Meta-Analysis Study*. Seoul National University Press.
2. Boden, R., & Rodriguez, M. (2023). *Application of Digital Game-Based Learning in Increasing Student Motivation and Participation*. Journal of Educational Psychology, 118(4), 532–545.
3. Weare, K., & Huppert, F. (2019). *Mindfulness and Education: Developing Collaborative Learning Skills in Classrooms*. Oxford Education Review, 45(3), 355–370.
4. British Educational Research Association (BERA). (2020). *Collaborative Learning and Interactive Pedagogy Report*. London: BERA Publications.
5. Sanyal, C., & Rigg, C. (2020). *Integrating Mindfulness Into Leadership Development*. Journal of Management Education, 45(2), 243–264.
6. Kalafatoglu, T., & Turgut, H. (2017). *Another Benefit of Mindfulness: Ethical Behaviour*. International Journal of Social Sciences and Education Research, 3(4), 772–782.